

ADVENTIEVEN LANGS DE MAAS IN LIMBURG

door

S. J. VAN OOSTSTROOM en TH. J. REICHGELT
(Rijksherbarium, Leiden)

In juni 1955 maakte het Instituut voor het Vegetatieonderzoek van Nederland (I.V.O.N.) een vierdaagse Pinksterexcursie in de streek rondom Sittard. Nadat de deelnemers aan deze tocht eerst de directe omgeving van de stad hadden verkend, werd besloten ook een bezoek te brengen aan de oevers van de Maas, om daar de flora van het Fluviatiele district te onderzoeken. Tevens bestond de kans een aantal adventieven aan te treffen, zoals die meer langs onze rivieroevers worden gevonden. De tocht ging van Sittard, onze standplaats, over Limbricht in de richting Grevenbicht naar de bocht van de Maas gelegen tussen laatstgenoemde plaats en Obbicht. De luwe zijde van deze bocht — wij wisten dit uit ondervinding, opgedaan op andere plaatsen langs de grote rivieren — bood nl. de meeste kans op interessante vondsten. Wat wij aantreffen overtrof verre onze verwachtingen! Men was ter plaatse bezig grint te graven en zowel in oude kuilen van de grintgroeve, die bij hoge waterstand met de rivier in verbinding gestaan moesten hebben, doch nu droog waren (foto 1), als direct langs de oever van de Maas, bleken talrijke adventieven voor te komen, waarvan enige zelfs, gezien hun grote uitbreiding, al sedert geruime tijd vaste voet gekregen moesten

Kuil van de grintgroeve tussen Obbicht en Grevenbicht; de hoge populieren staan op de Belgische oever van de Maas.

Foto Dr. W. Vervoort.

De Maas bij Meers met grintbanken, gezien van de Nederlandse oever.

Foto Dr. W. Vervoort.

hebben. De gehele morgen en een groot deel van de middag werd het terrein afgezocht, waarbij geen plekje werd overgeslagen, met als resultaat, dat wij niet alleen een groot aantal reeds uit Nederland bekende, deels zeldzame, aangevoerde soorten konden noteren, doch ook een aantal soorten aantreffen, die nieuw voor de Nederlandse flora bleken te zijn. De volgende dag werd een tocht gemaakt naar de rivieroever ten noorden van Grevenbicht, waar ook weer goede vondsten werden gedaan. Dit resultaat bracht ons ertoe om de laatste excursie-dag weer de Maas-oever op te zoeken, nu wat zuidelijker, n.l. in de grote bocht bij Meers. En ook daar vielen de vondsten niet tegen. De deels zandige, doch in hoofdzaak stenige strandjes langs de rivier met zijn grintbanken, die door de lage waterstand grotendeels bloot lagen, stelden ook hier onze verwachtingen niet teleur. Welk een verschil tussen de door ons, eveneens voor adventieven zo vaak bezochte, meestal rommelige haven- en fabrieksterreinen en deze aan adventieven zo rijke natuurlijke oevers in een zo fraaie omgeving. De meest interessante planten groeiden daar, van elders aangevoerd, op de strandjes langs de vaak steile kant, vlak langs de snel stromende rivier, met zijn vooral aan de Belgische zijde door hoge populieren omzoomde oevers (foto 2).

Daar de zomerexcursie van de Commissie voor het Floristisch Onderzoek uit de Kon. Ned. Botanische Vereniging, gehouden in juli 1955, ook Sittard als standplaats had, werd tijdens die excursie als vanzelfsprekend wederom een be-

zoek gebracht aan de ons reeds bekende plekken, waarbij wij weer menige aanvulling op onze toch al omvangrijke lijst van vondsten konden boeken. Ditmaal werd ook de oever van de Maas tegenover Maaseik bezocht.

Een aantal soorten, reeds op onze eerste tocht opgemerkt, o a. enige Cruciferen en Leguminozen, bleek intussen vruchten te hebben gevormd, wat vooral bij de ons onbekende nieuwelingen van groot nut zou zijn bij de determinatie. Tegelijkertijd werden tussen de reeds goed ontwikkelde planten talrijke kiemplanten aangetroffen, die ons deden besluiten, om, zo mogelijk aan het einde van het seizoen, als de weersomstandigheden gunstig zouden blijven voor hun ontwikkeling en als, wat vooral belangrijk was, het water niet te hoog zou komen te staan, nog eens de terreinen te bezoeken. En zo botaniseerden wij op 23 en 24 september van het zelfde jaar wederom, nu getweeën en weer met succes, op de ons langzamerhand al zeer vertrouwde plekken. Deze keer strekten wij onze tocht zelfs nog iets verder noordelijk uit en bezochten ook de Maas-oever bij Ohé en Laak.

Intussen is gebleken, dat wij het in 1955 wel zeer getroffen hebben met onze vondsten, in hoofdzaak dank zij de lage stand van de rivier in dat jaar, een stand die ook waarschijnlijk reeds lang voor onze eerste tocht zijn gunstige invloed had doen gelden en waardoor het mogelijk was geweest, dat zoveel planten een kans kregen zich op de droogliggende oevers en drooggelopen plekken in de grintgroeve te ontwikkelen.

Toen wij ons namelijk in 1956 weer op de hoogte wilden stellen van de toestand ter plaatse, vonden wij praktisch niets dat ook maar enigszins de moeite waard was; het hoge water bedekte de strandjes en geen plant kreeg een kans zich te ontwikkelen. En zo was het ook in 1957.

Intussen is de grintgraverij tussen Obbicht en Grevenbicht — wij constateerden dit bij ons laatste bezoek op 28 juni j.l. — zover voortgeschreden, dat de goede plekken daar grotendeels verdwenen zijn. Een baggermolen lag al op de plaats, waar wij in 1955 onze fraaiste vondsten deden! (foto 3). Bij Meers echter bestaat nog de kans, om, indien de waterstand medewerkt, in de toekomst wat goeds te vinden; dit kan gebeuren indien het water over een voldoende lange periode laag blijft.

Het overschot van het fraaie adventiefterrein tussen Obbicht en Grevenbicht.

Foto Dr. W. Vervoort.

Hoe is nu die grote hoeveelheid adventieven te verklaren? Zeer waarschijnlijk spelen fabrieken en losplaatsen hogerop aan de rivier hier een rol. Ja, het is zelfs heel goed mogelijk, dat de wolfabrieken langs de Vesdre in België ons vele ervan „leveren”. Die wolfabrieken zijn bij de Belgische floristen goed bekend en menige Belgische botanicus heeft goede herinneringen aan zijn vondsten op de grintbanken, de „graviërs”, langs genoemde rivier.

Opvallend is, dat vele der aangevoerde soorten afkomstig zijn uit het Middellandse Zeegebied. Dr. A. L a w a l r é e, verbonden aan het Herbarium van de Rijksplantentuin te Brussel, deelde ons desgevraagd mede, dat althans een deel van de langs de Vesdre verwerkte wol afkomstig is uit het mediterrane gebied, zowel uit Noord-Afrika en Zuid-Europa als uit de aangrenzende streken van Azië.

Het zou zeker de moeite lonen, als Limburgse floristen, die dicht bij de genoemde plekken aan de Maas-oever wonen dan wij, regelmatig de terreinen eens in ogenschouw wilden nemen. Wij zouden het zeer op prijs stellen, wanneer zij ons van eventuele vondsten op de hoogte zouden willen brengen.

Tijdens onze tochten werden de volgende plaatsen onderzocht op de erachter vermelde data. De nummers in de hieronder volgende soortenlijst hebben betrekking op de vindplaatsen. Vet gedrukt zijn voor de Nederlandse flora nieuwe soorten en variëteiten.

Vindplaatsen:

1. Maasoever en grintgroeve tussen Obbicht en Grevenbicht; 7 juni, 20 juli en 23 sept. 1955.
2. Maasoever bij Meers, gem. Elsloo; 9 juni, 21 juli en 23 sept. 1955.
3. Maasoever ten N. van Grevenbicht; 8 juni 1955.
4. Maasoever tegenover Maaseik; 22 juli 1955.
5. Maasoever bij Ohé en Laak, 24 sept. 1955.

Lijst der gevonden planten.

Polygonaceae.

- Polygonum cuspidatum* Sieb. et Zucc. (1, ingeburgerd).
Polygonum patulum Bieb. ssp. *kitaibelianum* (Sadl.) A. et G. (1 en 2).
Rumex obovatus Danser (2).

Chenopodiaceae.

- Beta vulgaris* L. var. *foliosa* Aschers. et Schweinf. (2).
Chenopodium hircinum Schrad. (1).
Chenopodium suecicum Murr. (1).
Kochia scoparia (L.) Schrad. (1).

Amaranthaceae.

- Amaranthus albus* L. (1).

Caryophyllaceae.

- Gypsophila elegans* Bieb. (1 en 2).
Gypsophila porrigens Boiss. (1 en 2).
Silene dichotoma Ehrh. ssp. *racemosa* (Oth) A. et G. (2).

Euphorbiaceae.

- Euphorbia virgata* Waldst. et Kit. (2, ingeburgerd).

Ranunculaceae.

- Delphinium ajacis* L. (1).

Papaveraceae.

- Papaver somniferum* L. (1).

Cruciferae.

- Barbarea vulgaris* R. Br. var. *plena* Wildsmith (1).
Cardamine impatiens L. (1).
Conringia orientalis (L.) Dum. (1).
Didesmus bipinnatus (Desf.) DC. (1 en 2).
Diplotaxis erucoides (L.) DC. (1 en 3).
Iberis parviflora Munby (2).
Iberis umbellata L. (1).
Lepidium densiflorum Schrad. (1).
Lepidium draba L. ssp. *chalepense* (L.) Thell. var. *auriculatum* (Boiss.) Thell. f. *canescens* Thell. (1).
Lobularia maritima (L.) Desv. (1).
Matthiola cf. *oxyceras* DC. (1, zonder rijpe vruchten niet met zekerheid te bepalen).
Rapistrum rugosum (L.) All. (1).
Sisymbrium altissimum L. (1, talrijk, ingeburgerd).
Sisymbrium orientale L. (1).
Sisymbrium pyrenaicum (L.) Vill. (1 en 2, ingeburgerd).
Sisymbrium septulatum DC. (1).

Leguminosae.

- Astragalus* spec. (2, te jong voor zekere determinatie).
Hippocrepis unisiliquosa L. (2).
Laburnum anagyroides Med. (2).
Medicago laciniata (L.) Mill. (1 en 2).
Medicago minima (L.) L. (2 en 5).
Medicago polymorpha L. var. *vulgaris* (Benth.) Shinnars [*M. hispida* Gaertn. var. *denticulata* (Willd.) Burn.] (2, vele exemplaren).
Medicago praecox DC. (2).
Melilotus indicus (L.) All. (2 en 5).
Onobrychis crista-galli (L.) Lamk. (2).
Trifolium resupinatum L. (1 en 2).
Trifolium resupinatum L. ssp. *tomentosum* (L.) Gib. et Belli (2).
Trigonella caelesyriaca Boiss. (2).
Trigonella monantha C. A. Mey. f. *pinnatifida* Thell. (2).

Lythraceae.

- Lythrum hyssopifolia* L. (2).

Onagraceae.

- Epilobium adenocaulon* Hausskn. (2).

Linaceae.

Linum usitatissimum L. (2).

Geraniaceae.

Erodium cf. *cygnorum* Nees (2, te jong voor zekere determinatie).

Balsaminaceae.

Impatiens glandulifera Royle (1 en 2, ingeburgerd).

Umbelliferae.

Ammi visnaga (L.) Lamk.

Anethum graveolens L. (2).

Caucalis lappula (Web.) Grande (2).

Pimpinella puberula (DC.) Boiss. (1).

Scandix iberica Bieb. (2).

Torilis leptophylla (L.) Rchb. (2).

Solanaceae.

Atropa belladonna L. (2).

Solanum lycopersicum L. (1, 2, 3, 4 en 5, talrijk).

Solanum nigrum L. var. *atriplicifolium* (Desp.) (2).

Solanum nigrum L. ssp. *humile* (Bernh.) (2 en 5).

Scrophulariaceae.

Antirrhinum majus L. (1).

Linaria chalcidensis (L.) Mill. (2).

Verbascum ?phoeniceum L. (2).

Plantaginaceae.

Plantago indica L. (1, 2, 4 en 5, talrijk).

Plantago lagopus L. (2).

Plantago psyllium L. (2).

Rubiaceae.

Galium aparine L. (var. *marinum* Fr.?) (2).

Galium tricornis Stokes (2).

Dipsacaceae.

Cephalaria syriaca (L.) Schrad. (1 en 2).

Lobeliaceae.

Lobelia erinus L. (1).

Compositae.

Anthemis cotula L. f. *discoidea* Baguet (2).

Aster lanceolatus Willd. (2, ingeburgerd).

Aster tradescantii L. (2, ingeburgerd).

Bidens connatus Mühlenb. (5).

Bidens frondosus L. (1, 2, 3, 4 en 5, talrijk, ingeburgerd).

Cosmos bipinnatus Cav. (1).

Galinsoga ciliata (Raf.) Blake (1, 2 en 4, ingeburgerd).

Galinsoga parviflora Cav. (1 en 4, ingeburgerd).

Guizotia abyssinica (L.) Cass. (1).

Helianthus tuberosus L. (1 en 2, massaal ingeburgerd; bij 1 een strook langs de rivier vormend).

Hieracium bauhini Bess. (1).

Lactuca sativa L. (1).

Lactuca serriola L. (1, talrijk).

Lactuca serriola L. f. *integrifolia* Bogenh. (1, talrijk).

Senecio laetus Sol. (1, 2 en 5).

Solidago gigantea Ait. var. *leiophylla* Fern. (1 en 3, talrijk, ingeburgerd).

Gramineae.

Avena sativa L. (1).

Brachypodium distachyon (L.) P.B. (2).

Hordeum marinum Huds. ssp. *gussoneanum* (Parl.) Thell. (1 en 2).

Hordeum murinum L. ssp. *leporinum* (Link) A. et G. (2).

Koeleria phleoides (Vill.) Pers. (2).

Lolium strictum Presl (1 en 2).

Lolium temulentum L. (2).

Phalaris canariensis L. (2).

Phalaris minor Retz. (1 en 2).

Phalaris paradoxa L. var. *praemorsa* Coss. et Dur. (1, 2 en 4, talrijk).

Poa persica Trin. (1 en 2).

Polypogon monspeliensis (L.) Desf. (1 en 2).

De voor Nederland nieuwe soorten enz. werden reeds in het kort besproken in De Levende Natuur 59, no. 11, nov. 1956, p. 258—262.